

วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์

ปีที่ 5 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม 2554

การประเมินผลนโยบายการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยใช้วิธีการประชุม
กลุ่มครอบครัวและชุมชน : ศึกษากรณีสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เขต 2

TITEL AN EVALUATION OF RESTORATIVE JUSTICE POLICY THROUGH FAMILY AND
COMMUNITY: A CASE STUDY OF JUVENILE OBSERVATION
AND PROTECTION OFFICE AREA TWO

อมรรัตน์ มารูปหมอก วรพิทย์ มีมาก และประพีร์ อภิชาติสกุล

Amonrat Maroopmork, Worapit Meemak, and Prapee Abhichartsakol

หลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ บัณฑิตวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ กรุงเทพมหานคร

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาการประเมินผลนโยบายการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยใช้วิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน : ศึกษากรณีสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ที่เข้าร่วมการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเขต 2 ซึ่งประกอบด้วย จำนวน 8 แห่ง ได้แก่ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดนครปฐม จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดราชบุรี จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดสุพรรณบุรี โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษากลุ่มตัวอย่างประชากรในพื้นที่เขต 2 ได้แก่ กลุ่มเจ้าหน้าที่สถานพินิจที่ปรึกษากฎหมาย และประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ซึ่งใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะพื้นที่ (Cluster Random Sampling) จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดนครปฐม และจังหวัดราชบุรี รวมกลุ่มประชากรในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 200 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบความเชื่อถือได้ ข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จะวิเคราะห์โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และสถิติอ้างอิง การทดสอบค่าที่ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว

ผลการศึกษา พบว่า

1. ปัจจัยด้านบริบท นำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลกระทบ ความยั่งยืนและการขยายผล มีแนวโน้มไปในทางที่ดี
2. คุณสมบัตินักสังคมสงเคราะห์ที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินแตกต่างกันในด้านบริบท นำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลกระทบ ความยั่งยืนและการขยายผล

3. เจ้าหน้าที่ของสถานพินิจ ที่ปรึกษากฎหมาย และประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนมีความคิดเห็นที่แตกต่างในด้านบริบทนำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลกระทบ ความยั่งยืนและการขยายผล

ABSTRACT

This study aimed to review and evaluate restorative justice policy through family and community: a case study of juvenile observation and protection office area two. Target sampling group included participants in family and community group conference juvenile, office area 2 from department of juvenile observation and protection in eight provinces namely Karnchanaburi, Nakornpathom, Prachuabkirikan, Petchburi, Rajburi, Samutsongkram and Suphanburi. The researcher studied samples in area two including officials at department of juvenile observation and protection, law consultants and concerned parties with children and youth. Cluster random sampling was applied to three Departments of Juvenile Observation and Protection in Suphanburi, Nakornpathom and Rajburi. The total numbers of samples were 200. Statistic tool to collect data was tested reliance questionnaire. The instruments were applied statistics analysis methods descriptive analysis (percentage and mean average) and inductive statistics analysis (t-test and one-way ANOVA).

Findings were as follows:

1. Factors including context, input, process, Effectiveness, Impact, Sustainability and Transportability were likely positive.
2. Samples with different personal characteristics had different ideas about the evaluation of context, input, process, Effectiveness, Impact, Sustainability and Transportability.
3. Officials at department of juvenile observation and protection, law consultants and concerned parties with children and youth who attended family and community group conference juvenile had got different ideas about context, input, process, Effectiveness, Impact, Sustainability and Transportability.

คำสำคัญ

กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน เขต 2

ความสำคัญของปัญหา

กระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนของประเทศไทยในอดีต มีการพิจารณาลักษณะเดียวกันกับผู้ใหญ่ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด โดยมิได้แยกกฎเกณฑ์เป็นพิเศษ เด็กและเยาวชนต้องถูก

ควบคุมตัวตั้งแต่ช่วงชั้นสอบสวน ระหว่างพิจารณาคดีและชั้นของการรับโทษจำคุกพร้อมกับผู้ใหญ่ ส่งผลกระทบต่อสภาพจิตใจและความประพฤติของเด็กและเยาวชน และมีแนวโน้มอาจทำให้เปลี่ยนแปลงไปในทางเลวร้ายและเลียนแบบพฤติกรรมผู้ใหญ่ ต่อมาในปี พ.ศ. 2494 จึงได้ตราพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลคดีเด็กและเยาวชน พ.ศ. 2494 ขึ้น เพื่อแยกพิจารณาคดีแพ่ง คดีอาญาสำหรับเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะ พร้อมทั้งให้มีสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นเครื่องมือและสถานที่ควบคุมตัวเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดเป็นการป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนต้องถูกควบคุมร่วมกับผู้ใหญ่และเกิดผลเสียดังเช่นที่เคยมา (วัชชัย ไทยเขียว, 2548: 8) คดีเด็กและเยาวชนกระทำความผิดทุกประเภทจะเข้าสู่กระบวนการโดยไม่มีภาระหนักหน่วงออกจากขั้นตอนกระบวนการยุติธรรม ทำให้คดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเป็นจำนวนมาก และเด็กและเยาวชนกระทำความผิดเข้าสู่สถานพินิจ ซึ่งเป็นปัญหาต่อกระบวนการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนกระทำความผิดให้เป็นคนดีของสังคม และเป็นภาระหนักอึ้งอย่างยิ่งต่องบประมาณในการดำเนินกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด ทำให้ปัญหาเด็กและเยาวชนกระทำความผิดไม่ได้รับการแก้ไขจากสาเหตุที่แท้จริง และจำนวนเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดมากเกินกว่าที่สถานพินิจที่จะดูแลอย่างทั่วถึง รวมทั้งเด็กและเยาวชนจึงไม่ได้รับการบำบัด แก้ไข ฟื้นฟูที่เหมาะสมในภาวะทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด โดยปัจจุบันมีสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนทั่วประเทศรวม 76 จังหวัด ซึ่งมีจำนวนเด็กและเยาวชนที่อยู่ในความดูแลของสถานพินิจทั่วประเทศเป็นจำนวนมาก ทั้งที่อยู่ระหว่างการพิจารณาพิพากษา และที่รับการฝึกอบรมในสถานฝึกและอบรมตามคำพิพากษา

ด้วยสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นจากการจัดการแก้ไขปัญหาของกระบวนการยุติธรรมที่ผ่านมา ทำให้สังคมไทยเกิดการตระหนักรู้ และรับรู้สภาพข้อจำกัดของการดำเนินการทางกระบวนการที่กล่าวมาแล้วนั้น สังคมไทยจึงเกิดแนวคิดของการยอมรับและแนวทางการใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกใหม่ขึ้น ภายใต้กระบวนการยุติธรรมที่ชื่อว่า “กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ (Restorative Justice)” ซึ่งมีจุดเริ่มต้นจากชาวต่างชาติคือนาย Mark Yantzi พนักงานคุมประพฤติมลรัฐออนตาริโอ ประเทศแคนาดา ปี ค.ศ. 1970 เป็นคนริเริ่ม จุดประกายแนวคิดและรูปแบบการดำเนินงานนี้ขึ้น สำหรับประเทศไทยรู้จักคำว่า กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ครั้งแรกจากเวทีวิชาการเพื่อพัฒนากระบวนการยุติธรรมไทยเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม 2543 (จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, 2548: 4) โดย ดร.กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ เป็นผู้ให้ความหมายของคำว่า Restorative Justice ใช้ในภาษาไทยว่าการอำนวยความสะดวกเชิงสมานฉันท์ (กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, 2545: 12) เพราะมองว่าเป้าหมายสุดท้ายของ Restorative Justice นั้นต้องการให้ทุกฝ่ายที่ได้รับผลกระทบได้กลับคืนสู่สภาพดีเช่นเดิม อันเป็นการสร้างความสมานฉันท์ในสังคม ซึ่งกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เน้นที่รูปแบบการมีส่วนร่วมของเหยื่อ ผู้เสียหายและชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดการแก้ไข ฟื้นฟู ชดเชยค่าเสียหายโดยการพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้สึก ความเห็นและข้อตกลงร่วมกัน ซึ่งจะก่อให้เกิดการประสานความแตกแยกรอยร้าวที่เกิดขึ้นจากอาชญากรรมให้กลับคืนดีอย่างเดิม การดึงการมีส่วนร่วมของชุมชนให้เข้ามาจัดการแก้ไขปัญหานั้นเหมือนกับเป็นเรื่องเก่านำมาเล่าใหม่ เพราะรูปแบบนี้สังคมไทยเคยมีมาแล้วในอดีต แต่สังคมไทยได้ละทิ้งสิ่งดีงามเหล่านั้นไปในที่สุด

ดังนั้นรัฐบาล และกระทรวงยุติธรรม ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักเห็นความสำคัญในเรื่องดังกล่าวนี้ และแนวความคิดที่จะหามาตรการที่เหมาะสมในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด โดยการสร้างมาตรการทางเลือกหรือกระบวนการยุติธรรมทางเลือกขึ้นมาเป็นนโยบายและมาตรการในการแบ่งเบาภาระคดีออกจากกระบวนการยุติธรรม ไม่ว่าจะเป็นมาตรการที่จะนำมาใช้ในขั้นตอนใดกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชน แทนมาตรการหรือวิธีการสำหรับเด็กเดิม ในขณะเดียวกันปัจจุบันประเทศไทยมีแนวคิดในการปฏิบัติต่อเด็กและเยาวชนเปลี่ยนแปลงไป โดยมีแนวคิดใหม่ที่จะดำเนินการตามแนวทางของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มากขึ้น หลังจากที่ประสบกับปัญหาด้านต่างๆ ในกระบวนการยุติธรรม และเพื่อเป็นการตอบสนองต่อนโยบายของรัฐบาล กระทรวงยุติธรรม กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ในฐานะองค์กรหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็กและเยาวชนที่มีขอบข่ายภาระหน้าที่ความรับผิดชอบที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนี้ จึงมีนโยบายที่จะนำเอามาตรการในการหันเหคดีเด็กและเยาวชนออกจากกระบวนการยุติธรรม โดยใช้วิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน (Family and Community Group Conferencing) มาใช้เป็นมาตรการทางเลือกหนึ่งสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด โดยมีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2534 รองรับ มาตรา 63 ซึ่งบัญญัติว่า “ในกรณีที่เด็กหรือเยาวชนต้องหาว่ากระทำผิด เมื่อผู้อำนวยการสถานพินิจพิจารณา

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษา โดยอาศัยศาสตร์ด้านการวิจัยประเมินผล เพื่อต้องการทราบถึงผล ปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงาน การบริหารจัดการ และประสิทธิภาพ ประสิทธิผลของการดำเนินงานนโยบายการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนมาใช้ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยจะได้นำมาใช้ประโยชน์ในการปรับปรุงแก้ไขและพัฒนางานในส่วนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยการใช้กระบวนการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนมาใช้ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนให้มีประสิทธิภาพอย่างยั่งยืน ตลอดจนเพื่อใช้เป็นแนวทางการศึกษา การปรับปรุงระบบ รูปแบบการดำเนินงานต่อไป

โจทย์วิจัย / ปัญหาวิจัย

1. ปัจจัยด้านบริบท นำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลกระทบ ความยั่งยืนและการขยายผล มีแนวโน้มไปในทางที่ดีหรือไม่
2. คุณสมบัติส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินแตกต่างกันในด้านบริบท นำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลกระทบ ความยั่งยืนและการขยายผลหรือไม่
3. เจ้าหน้าที่ของสถานพินิจ ที่ปรึกษาทนายความ และประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันในด้านบริบท นำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลกระทบ ความยั่งยืนและการขยายผลหรือไม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ทำให้ทราบถึงสภาพการดำเนินงาน ปัญหา ผลการดำเนินนโยบายการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยวิธีการใช้การประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนมาใช้ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนซึ่งจะนำไปใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินใจในการปรับปรุง แก้ไข และพัฒนาการดำเนินนโยบายการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และรูปแบบ วิธีการของการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนของบุคคลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. เพื่อนำข้อมูลที่ได้จากการวิจัยไปใช้ในการพัฒนา วางแผน ปรับปรุงและกำหนดนโยบายการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ รูปแบบและวิธีการประชุมกลุ่มและครอบครัวและชุมชนมาใช้ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ เจ้าหน้าที่สถานพินิจ จำนวน 28 คน ที่ปรึกษากฎหมาย จำนวน 6 คน และประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนเขต 2 จำนวน 3 แห่ง ได้แก่ สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนจังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดนครปฐมและจังหวัดราชบุรี จำนวน 166 คน รวมกลุ่มประชากรในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 200 คน โดยผู้วิจัยทำการศึกษากลุ่มประชากรทั้งหมด เนื่องจากกลุ่มประชากรที่ใช้ในการศึกษาวิจัยมีจำนวนน้อย เพราะเป็นกระบวนการใหม่ และคดีของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดที่ดำเนินการตามมาตรา 63 แล้วเข้าสู่กระบวนการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนมีจำนวน 158 คดี และเป็นผู้ที่เข้าร่วมการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนทุกครั้ง

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบบสอบถามแบ่งเป็น 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ตำแหน่ง อาชีพ ประสบการณ์การทำงาน ตอนที่ 2 เป็นข้อมูลการประเมินผลคำถามในแบบสอบถามเป็นแบบสำรวจรายการ (Check List) ซึ่งเป็นมาตรจัดอันดับ (Rating Scale) เป็นมาตรจัดอันดับคุณภาพ 5 ระดับ โดยกำหนดค่าคะแนน 1-5 ตามลำดับ จากน้อยไปหามาก และ ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด เกี่ยวกับปัญหาอุปสรรค ข้อเสนอแนะต่อการใช้วิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนเพื่อการพัฒนาแนวทางการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

3. การสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการทดลอง

3.1 ศึกษาเอกสาร ตำรา วิธีการสร้างเครื่องมือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลนโยบายการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยใช้วิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน

3.2 สร้างเครื่องมือ เพื่อศึกษาการประเมินผลนโยบายการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์โดยใช้วิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน

3.3 นำเครื่องมือที่สร้างและพัฒนาขึ้นเสนอให้อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อตรวจสอบ

3.4 นำเครื่องมือให้ผู้เชี่ยวชาญที่มีความรู้และประสบการณ์ เพื่อพิจารณาและตรวจสอบความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content validity) แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข แล้วนำเครื่องมือที่แก้ไขแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบอีกครั้ง

3.5 นำเครื่องมือที่ได้ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มประชากรที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานที่ไม่ได้เป็นกลุ่มที่เลือกเป็นกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำข้อมูลไปหาความเชื่อมั่น (Reliability) โดยหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค (Cronbach's Alpha) (ศุภชัย ยาวะประภาส, 2544: 8-11)

3.6 ปรับปรุงเครื่องมือที่ทดลองใช้ให้ถูกต้องและเหมาะสม แล้วจัดพิมพ์เครื่องมือเพื่อนำไปใช้

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนต่อไปนี้

4.1 ทำหนังสือขออนุญาตจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตรถึงอธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน และผู้อำนวยการสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน จำนวน 3 จังหวัด ได้แก่ สุพรรณบุรี นครปฐมและราชบุรี

4.2 นำแบบสอบถามส่งให้ผู้ประสานการประชุมทางไปรษณีย์โดยให้สถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนแต่ละจังหวัดเป็นผู้ดำเนินการเก็บรวบรวมและส่งคืนกลับมายังผู้วิจัย

4.3 ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามมาตรวจให้คะแนน แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์ทางสถิติ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

5.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง วิเคราะห์โดยใช้ค่าร้อยละ (Percentage)

5.2 แบบสอบถามประเมินผล 7 ด้าน ผู้วิจัยจะเลือกค่าใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) t-test ใช้ในการทดสอบเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระที่มีการแบ่งเกณฑ์เป็น 2 กลุ่ม และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA: Analysis Of Variance) ใช้ในการทดสอบเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระ

5.3 แบบสอบถามเป็นแบบปลายเปิด (Open Ended Questionnaire) เกี่ยวกับข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะต่อการใช้วิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนเพื่อการพัฒนาแนวทางการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ในสถานพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์เนื้อหา

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

6.1 สถิติพรรณนา (Description Statistic) ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ใช้สำหรับอธิบายลักษณะข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล และข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินผล 7 ด้าน เพื่อทดสอบสมมติฐานที่ตั้งไว้

6.2 สถิติอนุมาน (Inferential Statistic) เพื่อใช้ในการศึกษาหาความแตกต่างของตัวแปรและศึกษาอิทธิพลของตัวแปร เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของ

แบบสอบถามในกลุ่มที่มีตัวแปร 2 กลุ่ม เป็นอิสระจากกัน โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) ในกลุ่มตัวแปรมากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป และใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA: Analysis Of Variance)

ผลการวิจัย

1. ปัจจัยด้านบริบท นำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลกระทบ ความยั่งยืนและการขยายผล มีแนวโน้มไปในทางที่ดีซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ 1 ที่ว่า ปัจจัยด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ประสิทธิภาพ ผลกระทบ ความยั่งยืนและการขยายผล มีแนวโน้มไปในทางที่ดี

2. คุณสมบัติส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินแตกต่างกัน ในด้านบริบท นำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลกระทบ ความยั่งยืนและการขยายผล ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ 2 ทดสอบเป็นรายคู่ที่ต่างกัน พบว่าด้านเพศและด้านบทบาทหน้าที่เป็นผลต่อด้านเพศและบทบาทหน้าที่ของบุคคล จะมีความคิดเห็นว่าเป็นไปตามสมมุติฐานที่ 2 ที่ตั้งไว้ ผลการวิจัย โดยภาพรวมพบว่าปัจจัยของกลุ่มตัวอย่างเจ้าหน้าที่สถานพินิจและที่ปรึกษากฎหมาย ได้แก่ เพศ และบทบาทหน้าที่ต่างกันมีความคิดเห็นแตกต่างกัน

3. เจ้าหน้าที่ของสถานพินิจ ที่ปรึกษากฎหมาย และประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนมีความคิดเห็นที่ต่างกันในด้านบริบท นำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลกระทบ ความยั่งยืนและการขยายผล

อภิปรายผล

1. ปัจจัยด้านบริบท นำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลกระทบ ความยั่งยืนและการขยายผล มีแนวโน้มไปในทางที่ดีซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ 1 ที่ว่า ปัจจัยด้านบริบท ปัจจัยนำเข้า กระบวนการ ประสิทธิภาพ ผลกระทบ ความยั่งยืนและการขยายผล มีแนวโน้มไปในทางที่ดี

ความคิดเห็นที่เห็นด้วยน้อย มีอยู่ 2 ข้อ คือ การประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนเป็นการซ้ำเติมเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด อธิบายได้ว่าประชากรส่วนใหญ่มีความเข้าใจต่อวัตถุประสงค์และหลักการของการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน เนื่องจากการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนทำให้ผู้กระทำผิด ผู้เสียหาย ผู้ปกครองและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายมีความเข้าใจอันดีต่อกัน เพราะเป็นการประชุมเพื่อหาแนวทางที่ทำให้ทุกฝ่ายเข้าใจกันและได้รับผลดีกลับคืนมาตามแนวคิดของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ โดยในการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนเปิดโอกาสให้ได้มีการชดใช้และรับผิดชอบความเสียหายที่เกิดขึ้น ซึ่งในการประชุมนั้นได้เปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนได้แสดงความรับผิดชอบ และชดใช้ค่าเสียหายที่เกิดจากการกระทำโดยต้องได้รับความเห็นชอบจากทุกฝ่าย แสดงให้เห็นว่าการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนในแต่ละครั้งไม่มีการเมืองเข้าไปแทรกแซง และต้องเป็นผลดีต่อเด็ก กล่าวคือ การประชุมจะช่วยป้องกันไม่ให้เด็กและเยาวชนไปกระทำผิดซ้ำอีก เนื่องจากว่ามีข้อตกลงที่ว่าหากปฏิบัติตามข้อตกลงได้จะไม่ถูกดำเนินคดี เพราะฉะนั้นเด็กและเยาวชนจึงไม่กล้ากระทำผิดอีก

2. คุณสมบัติส่วนบุคคลที่แตกต่างกันมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการประเมินแตกต่างกันในด้านบริบท นำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลกระทบ ความยั่งยืนและการขยายผล ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ 2 ทดสอบเป็นรายคู่ที่แตกต่างกัน พบว่าด้านเพศและด้านบทบาทหน้าที่เป็นผลต่อด้านเพศและบทบาทหน้าที่ของบุคคล จะมีความคิดเห็นว่าเป็นไปตามสมมุติฐานที่ 2 ที่ตั้งไว้

2.1 เพศ พบว่าเพศชายและเพศหญิงมีการรับรู้ที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยส่วนเพศชายจะมีการรับรู้พฤติกรรมมากกว่าเพศหญิง อธิบายได้ว่า เพศชาย มีความกระตือรือร้นในการแข่งขันการทำงาน การแสวงหาหนทางในการนำไปสู่ความสำเร็จ ความทะเยอทะยาน การเน้นผลงานเป็นหลัก และมีวัฒนธรรมในการหลีกเลี่ยงความไม่แน่นอน ลักษณะการใช้อำนาจ และมีลักษณะความเป็นปัจเจกบุคคล ซึ่งหมายถึงการยึดมั่นในกฎระเบียบและขั้นตอนต่างๆ การทำงานอย่างมีอิสระ การตัดสินใจต่างๆ ตามความเชื่อของตน การยึดมั่นในคำสั่งและการสั่งการ ความต้องการมีชื่อเสียง การใช้อำนาจและการบังคับบัญชา จึงมีความคิดเห็นมากกว่าเพศหญิง แสดงให้เห็นว่าเพศชายมีการยอมรับแนวคิดความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้สำหรับเด็กกระทำผิด เพราะเชื่อว่าเด็กและเยาวชนที่กระทำผิดสามารถที่จะใช้วิธีการไกล่เกลี่ยคดีก่อนเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้ โดยการเปิดโอกาสให้เด็กและเยาวชนที่กระทำผิดได้แสดงความคิดเห็นและแสดงความรับผิดชอบในการกระทำผิดของตนก่อนที่จะเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม

2.2 บทบาทหน้าที่ที่มีความแตกต่างกัน ในส่วนของผู้บริหาร ที่ปรึกษากฎหมาย ผู้ควบคุมความประพฤติ และผู้ประสานงานการประชุม ส่วนใหญ่มีขอบเขตของงานที่แตกต่างกันไป ตามความรู้ ความสามารถอาวุโส และประสบการณ์จากการปฏิบัติงาน ในขณะที่ผู้ควบคุมความประพฤติมีบทบาทมากที่สุด เพราะ หากพนักงานคุมประพฤติเจ้าของสำนวนไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และอาจทำให้เกิดผลเสียได้ พนักงานคุมความประพฤติมีโอกาสที่ใกล้ชิดกับผู้ที่กระทำผิดและผู้เสียหาย ต้องเป็นคนกลางในการตัดสินใจใช้ความยุติธรรมเป็นหลักไม่ใช่เข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

3. เจ้าหน้าที่ของสถานพินิจ ที่ปรึกษากฎหมาย และประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนมีความคิดเห็นที่แตกต่างกันในด้านบริบท นำเข้า กระบวนการ ผลผลิต ผลกระทบ ความยั่งยืนและการขยายผล ซึ่งสอดคล้องกับสมมุติฐานที่ 3 ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของวันชัย รุจนวงศ์ (2547: 65) ที่ได้กล่าวถึงหลักการและเหตุผลการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนว่า เด็กต้องรับสารภาพด้วยความสมัครใจและรับผิดชอบต่อการกระทำผิดของตน และพยายามแก้ไขผลร้ายจากการกระทำของตนที่เกิดกับผู้เสียหายหรือผู้อื่น โดยอาจให้มีการชดเชยความเสียหายเป็นทรัพย์สินหรือโดยการทำงานชดเชยหรือ การกระทำโดยประการอื่นแก่ผู้เสียหาย ตามความเหมาะสมหรือทำงานบริการสังคม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้

1. ด้านบริบท กรมพินิจฯ ควรกำหนดยุทธศาสตร์การทำงานซึ่งมีทิศทางในการอำนวยความสะดวกที่ชัดเจน เร่งรัดและปรับกลยุทธ์การดำเนินงาน รวมทั้งพัฒนารูปแบบวิธีการทำงานให้หลากหลายและมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น

2. ด้านปัจจัยนำเข้า กรมพินิจฯ ควรให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับปัจจัยด้านประสิทธิภาพของการดำเนินงาน โดยคำนึงถึงความโปร่งใสในการดำเนินงานติดตามฯ ความยอมรับแนวทางการดำเนินงาน ความเหมาะสมของเครื่อง มือที่ใช้ในการติดตามฯ และความ ประหยัดทรัพยากร (เงิน คน วัสดุ เวลา) อีกทั้งยังทำให้กรมพินิจฯ สามารถกำหนดเป้าหมายและผลของการติดตามได้อย่างถูกต้อง

3. ด้านกระบวนการ เพื่อให้บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมมีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ และได้รับการพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง จึงควรกำหนดแนวทางในการพัฒนาบุคลากร และมีทักษะในการทำงานเชิงบูรณาการและเชิงสหวิชาชีพ เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ ได้ดังนี้

4. ด้านประสิทธิผล การอำนวยความสะดวกเพื่อสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ ครอบครัวและชุมชนเป็นปัจจัยสำคัญที่สุดในการบำบัด และแก้ไขพฤติกรรมและคืนทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าให้แก่สังคม อีกทั้งครอบครัวมีความสำคัญต่อเด็ก การแก้ไขปัญหาของเด็กต้องให้ครอบครัวเข้ามามีบทบาทเสมอ จึงควรส่งเสริมและสนับสนุนให้ครอบครัว และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอำนวยความสะดวก โดยสามารถกำหนดแนวทางในการส่งเสริมและสนับสนุนให้ครอบครัวและชุมชนเข้ามามีบทบาทในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ซึ่งจะเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการให้ความร่วมมือของประชาชนในการอำนวยความสะดวก

5. ด้านผลกระทบ ควรกำหนดแนวทางเพื่อให้การดำเนินงานการประชุมกลุ่มครอบครัว และชุมชนเกิดประสิทธิภาพ เช่น กำหนดให้เด็กหรือเยาวชนและครอบครัวมีสิทธิได้รับการให้คำปรึกษา แนะนำด้านกฎหมาย และประโยชน์จากการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน ตลอดการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชน

6. ด้านความยั่งยืน หัวใจของความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ คือ การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข ทำให้เกิดการอยู่ร่วมกันได้ของผู้เสียหาย ผู้กระทำผิด รวมทั้งชุมชน ส่วนกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์เป็นการปฏิบัติที่นำไปสู่ความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการปรับปรุงแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนผู้กระทำผิด ทำให้เกิดความรู้สึกรับผิดชอบสำนึกผิด และยอมรับการลงโทษในระดับหนึ่ง อีกทั้งให้ความสำคัญต่อผู้เสียหาย ครอบครัวชุมชน และสังคมพร้อมที่จะโอบอุ้มรับผู้เสียหายเข้ามาเยียวยา เกิดการมีส่วนร่วมของสังคมมากขึ้น ดังนั้น เพื่อให้การใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ โดยใช้วิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนใน สถานพินิจและคุ้มครองเด็ก และเยาวชน เกิดประโยชน์สูงสุดแก่เด็กและเยาวชนอย่างยั่งยืนสามารถกำหนดแนวทางการดำเนินงาน

7. ด้านการขยายผล การประชุมกลุ่มครอบครัวฯ เป็นนโยบายสาธารณะเพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีได้ ควรมีการขยายผลการประชุมกลุ่มครอบครัวฯ ไปใช้อย่างกว้างขวาง เช่น ขยายผล

สู่ครอบครัว เพื่อให้เกิดความเข้าใจกันระหว่างสมาชิกในครอบครัว เยาวชนกลับตนเป็นคนดีและเชื่อฟังพ่อแม่ ขยายผลสู่โรงเรียน เพื่อเป็นการแก้ปัญหาตั้งแต่ต้นทาง และยังช่วยลดภาระงานและงบประมาณที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมสำหรับเด็ก/เยาวชนอย่างเห็นได้ชัด ตลอดจนขยายผลในงานอื่นๆ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการเผยแพร่ผลการประเมินการศึกษา โรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา แก่หน่วยงาน สถาบันที่เกี่ยวข้อง หรือโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษาด้วยกัน เพื่อจะได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับการประเมินผลการศึกษา การดำเนินการแก้ไขปัญหา อุปสรรคต่างๆ และสามารถนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปพิจารณา ปรับปรุง และปรับใช้กับโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้นต่อไป

บรรณานุกรม

- กิตติพงษ์ กิตยารักษ์ และคณะ. (2545). **กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: ทางเลือกใหม่สำหรับกระบวนการยุติธรรม**. กรุงเทพฯ.
- จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. (2548). **กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: “ทางเลือก” ในการยุติข้อขัดแย้งทางอาญาสำหรับสังคมไทย**. เอกสารการสอน มหาวิทยาลัยเกริก.
- ธวัชชัย ไทยเขียว. (2548). **รายงานการวิจัย เรื่อง การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนกับสถานพินิจและคุ้ม**. นนทบุรี: กระทรวงยุติธรรม.
- วันชัย รุจนวงศ์. (2547). **ระบบการไกล่เกลี่ยระดับข้อพิพาทละวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัวประเด็นสำคัญจากหนังสือกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ The Little Book of Restorative Justice of Howard Rehr, z (2002)**. ในเอกสารประกอบการศึกษาดูงาน ณ ประเทศออสเตรเลียและนิวซีแลนด์. กรุงเทพฯ: ศาลเยาวชนและครอบครัว.
- ศุภชัย ยาวประภาช. (2544). **การวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์**. กรุงเทพฯ: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.